

جناس

جناس ناقص

مثال ۱: باید به مژگان رُفت گرد از طور سینین باید به سینه رفت زین جا تا فلسطین

مثال ۲: ابر بهاری را فرموده تا بنات نبات در مهد زمین بپرورد.

کلمات «رُفت و رَفت» و «بنات و نبات» دارای حروف مشترک و هم جنس هستند. با قرار گرفتن این کلمات در کنار هم آرایه‌ی «جناس» ساخته می‌شود. این آرایه بر تأثیر موسیقی و آهنگ کلام می‌افزاید.

نمونه‌هایی از جناس ناقص در کنکور سراسری

چو آب آشفته جان بر کف دوانم تا کجا سروی	به قد و قامتت بینم روان در پای او ریزم (ریاضی ۹۵)
چون تیر مدارید ز ما چشم اقامت	کز قامت خم گشته در آغوش کمانیم (انسانی ۹۵)
با شکوه کوه فضلت ابر گریان بر جبال	با وجود جود دستت برق خندان بر سحاب (هنر ۹۵)
ز کویش نسیم صبا بوی برد	به بویش دلم پی بدان کوی برد (خارج از کشور ۹۵)
کوه جام لاله گیرد ابر لؤلؤ گسترد	باغ چون مینو نماید راغ چون مینا شود (خارج از کشور ۹۴)
آن سهی سرو روان از سر پا نشیند	تا من دل شده را بی سر و بی پا نکند (انسانی ۹۴)
شرح این آتش جان سوز نگفتن تا کی	سوختم سوختم این راز نهفتن تا کی (انسانی ۹۴)
ای صبر تویی دائم پروانه‌ی کار دل	دل شیفته پروانه است از نار نگاه‌دارش (هنر ۹۴)

جناس تام

یکسانی دو واژه در تعداد و ترتیب واج‌هاست. با وجود تفاوت معنایی، یکسان خوانده می‌شوند. ارزش موسیقایی جناس تام در سخن، بسیار است.

مثال ۱: بردوخته‌ام دیده چو باز از همه عالم	تا دیده‌ی من بر رخ زیبای تو باز است
مثال ۲: برگ سفر ساز و زاد ره برگیر	که عاقبت برود هر که او ز مادر زاد

نمونه‌هایی از جناس تام در کنکور سراسری

چشم به خواب چشم مرا خواب می‌برد	زلفت به تاب جان مرا تاب می‌برد (زبان ۹۵)
غریب نیست ز من گر غریب شهر خودم	که کرد عشق تو بیگانه آشنایان را (خارج از کشور ۹۵)
اهل دل گر جان بر آن سرو روان افشانداند	از نسیم گلشن وصلش روان پرورده‌اند (انسانی ۹۴)
ای صبر تویی دائم پروانه‌ی کار دل	دل شیفته پروانه است از نار نگاه‌دارش (هنر ۹۴)